

GENTSE REVOLUTIONAIRE FIGUREN

DEEL III. JACQUES-GUILLAUME MEYER

Een van de Gentse revolutionairen die zich van af het eerste uur van de komst der Fransen met volle overtuiging achter het Jacobijnse ideeëngoed schaarde en zich onvoorwaardelijk uitsprak voor de aanhechting van Gent bij Frankrijk, was Jacques-Guillaume Meyer. Hij was een der actiefste leden van de "Club des Amis de la Liberté et de l'Egalité" (1) waar zijn categorische stellingnames, spectaculaire initiatieven en hevige tussenkomsten maar al te goed bekend waren. Hij speelde ook een zeer voorname rol als lid van de Centrale Hogere Administratie van het Scheldedepartement en lid van de Raad der Vijfhonderd (2) waartoe hij verkozen was in het jaar VI (1798).

Meyer was zoals gezegd een notoir, radikaal en overtuigd Jacobijn die, om zijn doel te bereiken, niet terugdeinsde voor geweld of corruptie. Hij had zeker invloedrijke politieke vrienden, maar was geen "leider" zoals wij dat nu in de politieke zin zouden interpreteren. Wij bevinden ons hier niet in de tegenwoordigheid van een man met eigen originele ideeën die een aantal volgelingen achter zich kon scharen die hem slaafs gehoorzaamden en over wie hij recht en gezag uitoefende. Neen, hij volgde trouw en zelfs blindelings de revolutionaire principes en richtlijnen die uit Parijs kwamen, en die hij zo nauwgezet mogelijk en letterlijk trachtte uit te voeren, zonder ze ook maar enigszins aan de plaatselijke mentaliteit, gewoontes of gebruiken aan te passen of bij te schaven. Men heeft misschien wel een beetje te vroeg de naam "Meyeristen" gegeven aan diegenen die dachten en handelden als hij.

Jacques-Guillaume Meyer werd geboren te Gent op 6 april 1756. Hij is de zoon van welgestelde burgers. Na school gelopen te hebben bij de Augustijnen of Jezuïten, bezoekt hij in 1772 de Leuvense universiteit. Hij is er een schitterend student. In 1774 eindigde hij als 23e op 155 kandidaten. Hij behaalt er de titel van licentiaat in de rechten. In een periode van volle intellectuele evolutie beïnvloed door de geschriften van de filosofen beweegt hij zich in de juridische kringen. Gedurende het begin van de Brabantse omwenteling is zijn houding dubbelzinnig maar toen de politiek van Vander Noot Vonck ertoe dwong naar Rijssel te vluchten, trok Meyer openlijk partij voor hem. Hij liet zich in de Gentse gemeenteraad - de Collatie - verkiezen, en ageerde in het geniep om de autoriteit van het stadsmagistraat te ondermijnen. Hij nam deel aan een poging om generaal Vander Mersch (fig. 6) te bevrijden die sinds 13 april 1790 onder arrest geplaatst was op bevel van het Nationaal Congres (3). Tijdens de kortstondige terugkeer van de Oostenrijkers werd Meyer Gents correspondent van de comité's van Belgische vluchtelingen te Rijssel en Douai. Hij ontving ten

De Naemen en Woon-plaetsen van de seftig Borgers als Provisioneele Repräsentanten van het Gentfch Volk, by *acclamatie* ofte toeyucchinge gekofen door het vergaederd Volk in de Kerke van den H. Bavo, den 28, November 1792.

1. Meyer, Adv. paddenhoek	32. VanBoxfrael, Rent. H kerft
2. Lammens, Adv. hoogp.	33. Jacques van Rooten, Brouwer, minnemersbbr.
3. Rens, Neg. kortemune	34. Tuylens, Schoonmaaker, bifchopftraete
4. Van Rollem, Rentier, beggynendriefch.	35. Ryngaut, Neg. oordeelbr.
5. Van den Hecke, Jonker, op den kauter	36. Jouret, Neg. vrydagm.
6. J. B. Goethals, Neg. meire	37. Stoffel van Loo, Vifchverkooper.
7. Van Hultem, Adv. fluyfek.	38. Jacq. Overwaelde, Rentier, H. Kerft
8. Hamelinck, Jonk. burgft.	39. Mertens, Neg. fteentraet
9. Hebbelijnck, Adv. kamerft	40. Alphonfe Morel, Jonker, hoftraete
10. Verhage, Advocaet, op S. Jacobs nieuwttraete	41. Pochman, Rafinadeur in Suiker.
11. Speelman, Neg. veidft.	42. Pieter Minne, Fz. Chrifft vleefchhouwer.
12. Tack, Brouwer, fteendam	43. Goeman, Rentier, hoogp.
13. Speelman, Timmerman, by den entrepot	44. Geeraets, Hofsteler, hoyaerd
14. Mahez, Raedbeer, op den beggynendriefch	45. Vlaeminck, Kuyper en Azynelegger, vifchmerke
15. D'Haveskerke, Baron, majortyntraete	46. Mulle, Adv. by den beff
16. Blauwers, Brouwer, ftyff.	47. Van Aken, Neg. gewas
17. Martens, Wynfek, fpiete	48. Cnockaert, Schanger, by S. Nicolaes
18. D'Haeye, Kuyper, ftyff.	49. Raets, Sacrentw. tichelre
19. Van de Vivere, Greflier van den Raed, houtleye	50. Paepiens, Jonker, kauter
20. Beths, Soon, Bankier, benneftege	51. Hopfommere, Jonker, by S. Michiels
21. De Moor, Neg. geldmunte	52. Vademont, Merft, over S. Martin
22. De Waelde, d'oude, Proc. in den raeme	53. Maes, Stooker, fteep
23. Bailly, Adv. veldtraete	54. Potter, Negociant.
24. Leo Huyens, Rentier, in de S. Mariens-traete	55. Le Marent, Proc. poel
25. Demancr, Chir. regneffft	56. Van Damme, Adv. kamerft
26. Buck, Makeiaer, kamerft	57. Myttenaere, Adv. S. Hier
27. Vande Velde, Bakker, Recolleten-brugge	58. Le Reverand, Procureur, groenenbricke
28. Colfer, Schipper, byloke	59. Dekens, Landmeter, op S. Jacobs nieuwttraete
29. J. Nyf, Schipp. oordeelbr.	60. Cauwenbergh, Goeddrager by S. Nicolaes Kerke
30. Koothaefe, Schipp. pekelf	
31. Jan du Four, Brouwer, overfchelde	

Fig. 1. De namen en woonplaatsen van de "deftige Borgers" als provisionele vertegenwoordigers van het Gentse volk gekozen bij handgeklap of toeyuiching door "het vergoederd Volk" in de St.-Baafskathedraal, toen Tempel van de Rede. 28 november 1792. (Universiteitsbibliotheek G. 17687 Gent)

10189

G. 17684

BORGERS.

Den onbeschaemden *Meyer*, met synen slegten hoop, siende dat niemand syne onwettige Acclamatie ende syne schrikkelijcke Projecten goed en keurd, heeft in eenen seereten Club geresolveerd, van eenige Oproermaekers uyt te kooplen, om de treffelijcke Borgers, als wanneer sy in de Vergaederinge voor de goede saeke spreeken, te doen uyt-lacchen ende te verwyten, dat sy *Aristocraten* syn; in tegendeel als wanneer imand van hunnen slegten aenzigt eenigen voorstel soude doen, dat sy op de handen moeten plakken ende roepen: *Bravo bravo*. Men heeft ontdeckt, dat onder deese opgemaekte Persoonen syn, de bekende deugenieten ende gebroeders *Cauwenberghs* Stoeldraeyers, den dwaesen *Poorters*, den Silveren *Versturm*, het groot Licht *Verstraalen*, ende andere diergelijcke Schorcken.

Men heeft nog voorder gegaen. Om dat den infaemen *Meyer* siet, dat het onmogelyk sal syn, van syne abominable projecten te kunnen uitvoeren, heeft hy orders gegeven, aan eenige Deugenieten, van alle die, de welke hem sullen tegenspreken, uyt de Vergaederinge te doen sleepen ofte te vermoorden.

Borgers, is't dit onse nieuwe Vryheyd? eene bende oproermaekers ende banqueroutiers maekt sig met geweld meester van de souvereiniteyd van het Volk; ende alle die sig stellen tegen hunne schelmeryen, syn in perykel van hun leven te verliezen?

Borgers, sult gy dit nog langer verdraegen? sult gy uwe Rellgie laeten vernietigen? sult gy uwe Kloosters ende Kercken laeten afbreken door eenen hoop kael-borsen ende banqueroutiers, om hunnen sak te vullen? sult gy uwe Neiringen ende Ambagten laeten open-stellen ende ons altemael laeten ruineeren? ja Borgers, gy syt bedroeft, gy swygt, gyswygt; maer gy moet niet meer swygen; waer syt gy, kloekmoedige Schippers, waer syt gy Vleeschouders, Visch-verkoopters, Kraen-kinders, Sterk-werkers? waer syt gy Ambagts-mannen ende Werklieden?

Waer syt gy Pandoeren, de welke alreede vernietigt syt? dien infaemen *Meyer* wilt ons altemael kael ende arm maeken gelyk hy is; ende om het Volk te verleyden, hy heeft niet anders in synen mond als den Titel van het *Gwyns-Bess*, het welke hy eylas! soo jammerlyk vervolgt.

Onderusschen is het niet den gemeynen Man, den welken aldermeest lyd? Metsers, Timmermans, Kleermaekers, Behangers ende andere Neiringen liggen stil. De begoede menschen, waer door de andere leeven, en durven niet laeten werken.

Brave Nieuw-bruggers sult gy dit nog langer verdraegen?

Onderteecken *J. Arlot*, Secretaris der Societeit der Vryheyd ende Gelykheyd der Stad Gend.

Wonen al December 1792.

Fig. 2. Vlugschrift van 28 december 1792 tegen "Den onbeschaemden Meyer, met synen slegten hoop,... oproermaekers... opgemaekte Persoonen... deugenieten... Schorcken... infaemen... banqueroutiers... kael borsen... en hunne schelmeryen." (Universiteitsbibliotheek Gent - G. 17684)

zijn huize de geheime boodschappers die hij inlichtingen over de plaatselijke toestand verschaftte, terwijl hij door vlugschriften en andere klandestiene geschriften een anti-Oostenrijkse campagne voerde. Hij financierde zelfs met eigen middelen het "Comité révolutionnaire des Belges et Liégeois-unis" (4) die hij 6.000 gulden overmaakte.

Meyer liet er geen gras over groeien. Op 12 november 1792, nauwelijks één dag na de intocht der Fransen te Gent richtte hij de "Club des Amis de la Liberté et de l' Egalité" op, waarvan hij het voorzitterschap waarnam. Toen hij met 48 van zijn stadgenoten als voorlopig vertegenwoordiger benoemd werd om het verkiezingsreglement van de 60 toekomstige vertegenwoordigers bij de Belgische Nationale Conventie - die nooit het daglicht zou zien - uit te werken, stelde hij op eigen autoriteit deze lijst op, waarbij hij al zijn politieke vrienden naar voor schoof. (Fig. 1) Hij liet in de St.-Baafskathedraal de eed van trouw van de stad aan Frankrijk afleggen, welke hij hoogstpersoonlijk te Parijs aan de Conventie ging overhandigen. Toen het Oostenrijkse gezag voor de tweede maal hersteld werd, achtte hij zich nu toch wel te zeer gecompromitteerd en emigreerde naar Parijs waar hij in zijn geschriften een lans breekt voor de aanhechting van de Belgische staten bij Frankrijk.

Zodra de Fransen teruggekeerd waren, na hun overwinning te Fleurus, is zijn opgang gestaag. Hij wordt aangesteld als hoofd van het impopulaire "Bureau des Subsistances", of om het anders te zeggen : de opeisingen in de schoot van de Belgische Centrale Hogere Overheid. Later treedt hij toe tot de "Conseil de Gouvernement" of Regeringsraad. Ondertussen beheert hij te Gent de Berg van Barmhartigheid in de Abrahamstraat vooraleer tot Administrateur van het Scheldedepartement benoemd te worden. Uiteindelijk zal hij herkozen worden in de Raad der Vijfhonderd in het jaar VI (1798). Daar hij voorstander was van de staatsgreep van Brumaire (5), gaat hij over naar het "Corps Législatif" (6) alvorens naar Gent terug te keren. Op 16 mei 1805 zou hij te Eeklo overlijden alwaar hij het ambt van griffier bij de rechtbank van 1e aanleg bekleedde.

Meyer is een onrustbarend personage. Hij is door zijn tijdgenoten en door historici op zeer verscheiden wijze beoordeeld geworden. Allen zijn het er over eens dat hij een onverzoenlijke houding aannam en tot geen enkele toegeving bereid was. Een anoniem vlugschrift uit die tijd gebruikt de term "onbeschaemd" (fig. 2). Hij werd bij sommige Franse autoriteiten afgeschilderd als "intrigant". Bouteville, de Commissaris van het Uitvoerend Directorium te Brussel, kwalificeert hem als "waarachtig patriot" (véritable patriote), terwijl Ferrand, militair commandant van Gent, over hem schreef : "De advocaat Meyer, gesel der aristocratie en royalisten, is mijn waardig medewerker. (7) Madame Tassier noemt hem "een vurig en harts-tochtelijk patriot" (démocrate ardent) en ook een "geestdriftig democraat" (démocrate exalté). Nève de Mévergnin in "Gand sous la domination

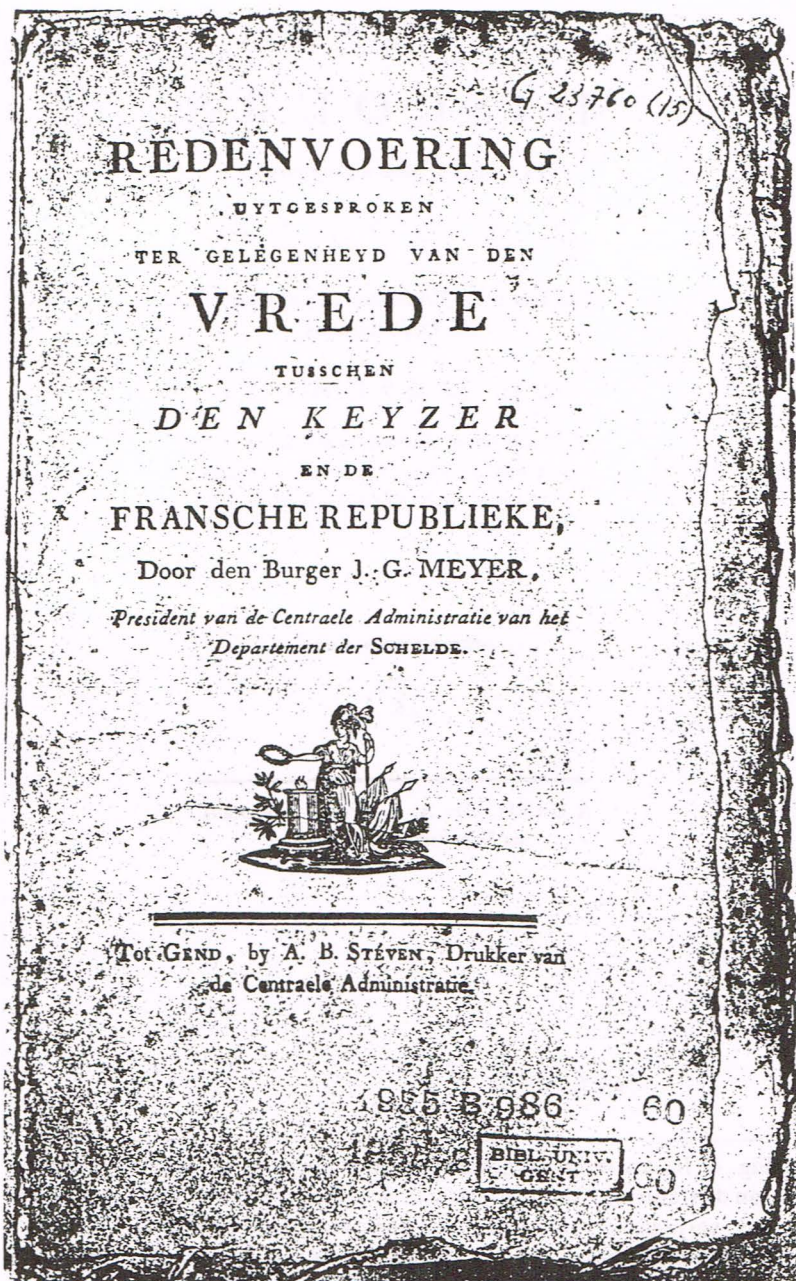

Fig. 3. Redevoering uitgesproken kort na de vrede van Campofornio in 1797 waarbij de Oostenrijkse keizer afstand deed van "België" ten voordele van Frankrijk.

DISCOURS

PRONONCÉ PAR LE CITOYEN

J. G. M & Y & R,

Président de l'Administration Centrale
du Département

DE L'ESCAUT,

*A l'occasion de l'anniversaire de la juste
punition du dernier Roi des Français,
à GAND, le 2 Pluviôse de l'an VI.*

A GAND, chez A. B. STÉVEN, Imprimeur
du Département de L'ESCAUT.

G.v.B. G3571

Fig. 4. Redevoering uitgesproken door burger J.G. Meyer Voorzitter van de Centrale Administratie v.h. Scheldedepartement ter gelegenheid v.d. verjaardag van de juiste en rechtvaardige bestraffing v.d. laatste koning der Franssen, te Gent, de 2e pluviöse v.h. jaar VI (21 januari 1798 -Gentse universiteitsbibliotheek G3571 en G76967)

française” zegt dat hij een Jacobijn en aanhanger van de harde maatregelen” was (Jacobin et partisan des mesures de sévérité). Du Bosch uiteindelijk, Commissaris van het Directorium van het Scheldedepartement, schrijft in een brief naar dit Directorium ter gelegenheid van de verkiezing van Meyer tot de Raad der Vijfhonderd dat het een “onberispelijk patriot” was “die algemeen aanzien genoot” (patriote irréprochable, il jouit de l’estime générale)

Wat is er daarvan aan ? Heeft hij zich omringd - zoals men er hem van beschuldigd heeft - door een “bende struikrovers” (d’une bande de coupejarrets) of “een samenraapsel van uitschot” (un ramassis de canaille) om zijn einddoel te bereiken ? Het is niet uitgesloten want hij is ooit nog eens naar Parijs getrokken om te vragen dat sommigen van zijn landgenoten - waaronder de Ieperling Lalou - Riga - naar de guillotine zouden verwezen worden. Het is in ieder geval een sluw demagoog die steunde op het uitvaagsel van de bevolking. Zijn gewelddadig taalgebruik was berucht. (fig. 3 en 4) Voor hem zijn de uitwijkelingen “schurken die het menselijk ras ontieren” (des scélérats qui déshonorent le genre humain). Hij spreekt slechts beledigend of sarcastisch over de priesters “die zich vetvreten op het zweet van het volk” (qui s’engraissent de la sueur du peuple). Het is ook een bedrieger die er niet voor terugschrikt in het geheim naar de Conventie te schrijven opdat ze zonder dralen en met de nodige vastberadenheid de beschikkingen van het decreet van 15 december zou ten uitvoer brengen, tegen hetwelk hij openlijk geprotesteerd had in het College der Voorlopige Vertegenwoordigers. Hij bezit in ieder geval de politieke strategie en redeneerkunst. Hij schrijft bijvoorbeeld, tijdens een redevoering voor de Raad der Vijfhonderd, de oorzaken van de Boerenkrijg toe aan Engelse machinaties, daar waar hij toch zeker niet onwetend kan geweest zijn over het feit dat ze hun oorzaak vonden in de diepgewortelde impopulariteit van de revolutionaire politiek.

Meyer is een vreemd figuur. Alle mogelijke functies die hem ten deel gevallen zijn, heeft hij door allerhande kuiperijen bekomen, niet uit persoonlijke ambitie of financiële redenen, maar uit bekommernis om de algemene revolutionaire ideeën die niet van hem persoonlijk kwamen. En om dit doel te bereiken deinsde hij niet terug, noch voor de grote middelen, noch voor personen die hem in de weg stonden.

Rewbell (8) schreef in zijn instructies tot de administrateurs der departementen : “Streng en onbuigzaam zult gij zijn enkel wanneer het de uitvoering betreft. Handel voor wat de andere taken betreft die de wet U delegeert, met zachte hand, verzoenend, vaderlijk, zodat de spanningen verminderen, de woede zich tempert, het vertrouwen kan gewonnen worden... Tracht nader tot Uw onderdanen te komen... Tracht steeds te overhalen.” (9)

Je déclare que n'étant
pas fonctionnaire public
salarie par la république
j'ai pris librement
et sans crainte part
à la fête et abjuration
comme j'abjurais
toute ma vie le
royauté l'aristocratie
le fanatisme
et le monstre de
l'anarchie. Gand
le 16 pluviôse 4^e
année républicaine
J.G. Meyer
ci-devant membre du
conseil de gouvernement
français pour les 9
départements réunis
par la loi du 9 vendé-
miaire dernier

Fig. 5. De 10e pluviôse van het jaar IV (30 januari 1796) zwoeren alle functionarissen en door de staat bezoldigde personen op de Vrijdagmarkt een eed van haat aan het koninkdom. Meyer, die daarop niet aanwezig was, ging achteraf wel de reusachtige registers tekenen die achteraf naar Parijs werden gestuurd. Daar waar anderen alleen hun naam en functie noteerden, schreef hij er eigenhandig een hele boterham bij: "Je déclare que n'étant pas fonctionnaire public salarié par la république, j'ai pris librement et sans crainte part à cette fête et abjure, comme j'abjurerais toute ma vie la royauté, l'aristocratie, le fanatisme et le monstre de l'anarchie. Gand le 16 pluviôse quatrième année républicaine" en hij tekent: "J.G. Meyer, ci-devant membre du Conseil de Gouvernement français pour les 9 départements réunis par la loi du 9 vendé-miaire dernier. (10) (Parijs - Archives nationales F1 c III Escaut 4)

Fig. 6. Generaal Vander Mersch. Meyer nam deel aan een poging om generaal Vander Mersch te bevrijden die sinds 13 april 1790 onder arrest geplaatst was op bevel van het Nationaal Congres.

Het minste dat men kan zeggen als men Meyer stap voor stap volgt, is dat hij daar absoluut geen rekening mee gehouden heeft.

Fernand LELEUX
Vertaling, verklarende nota's
en documenten Eddy LEVIS

NOTEN

- (1) Vertaling : "Club van de Vrienden van Vrijheid en Gelijkheid".
- (2) Zie : "Gentse Republikeinse Figuren" Deel I, nota (2).
- (3) Vander Mersch : Tijdens de Brabantse Omwenteling werd in het Prinsbisdom Luik een klein leger van \pm 3.000 vrijwilligers op de been gebracht dat onder aanvoering van Vander Mersch Brabant en Vlaanderen binnenviel. Te Turnhout werden de Oostenrijkers overwonnen. Bij de herinname van België werd Vander Mersch gevangen gezet.
- (4) Vertaling : "Revolutionair Comité der Verenigde Belgen en Luikenaars".
- (5) Staatsgreep van Brumaire : zie "Revolutionaire Gentse Figuren" Deel II, meinummer nota (19).
- (6) Vertaling : "Wetgevend Lichaam" : Ingesteld door de Constitutie van 3 september 1791. Opvolger van de Constituante van het jaar III (22 augustus 1795). Zij deelde het "Corps législatif" in twee lichamen : "Le Conseil des Cinq-Cents" en de "Conseil des Anciens".
- (7) Vertaling : "L'avocat Meyer, le fléau des aristocrates et des royalistes, est mon digne collaborateur".
- (8) Jean-François Rewbell. °Colmar 1747, †Colmar 1807. Lid van de Conventie en later ook van het Directoire (1796-1799).
- (9) Vertaling : "Sévères et inflexibles seulement alors qu'il s'agit de l'exécution des lois, portez pour les autres fonctions que la loi vous délègue cet esprit doux, conciliateur, paternel, qui abolit les pressions et brise la colère, qui commande la confiance... Rapprochez-vous sans cesse de vos administrés... Persuadez toujours."
- (10) "Ik bevestig geen openbaar loontrekkend functionaris van de republiek te zijn, en ondanks dit toch vrij en zonder schrik deel te nemen aan dit feest en zweer hierbij af, zoals ik mijn hele leven zal blijven afzweren het koningdom, de adel, het fanatisme en het monster van de anarchie. Gent de 16e pluviöse van het jaar IV van de republiek".